

Галицький вчений про культурно-освітнє життя Радянської України

Що бачив професор І. Свенціцький на Радянській Україні і що він оповідає про це на шпальтах львівського "Діла". — Хто має очі, хай це читає, а розум — хай подумает над цим.

Відомий західно-український учений проф. І. Свенціцький, що недавно відвідав Рад. Україну і, як один із представників львівського Наукового Товариства ім. Шевченка, брав участь у прависній конференції, ділиться тепер на сторінках львівського "Діла" своїми враженнями з Радянської України.

Удивське "Діло", що друкує ці враження, як відомо своїми брехнями й наклепами проти Радянської України намагається переконати своїх читачів, що український народ на Радянській Україні не має здобутків на культурному полі, або що ці здобутки, що найбільше мізерні. Отже, через це враження ученого, що є далеко не радичець, і навіть, вважає собі за можливе друкуватися на сторінках ворожого органу, мають бути цікаві й нашим читачам. Тим-то ми подаємо досить великий уривок із його статей про культурне життя Радянської України.

Прекрасні українські школи в Харкові.

"Для прикладу кілька слів про народне шкільництво в самому Харкові. Ми в 20-й трудовій школі ім. Івана Франка, що міститься в будинку б. гімназії ім. цесаревича Олександра, поминувши те, що великому письменникові Галиччани уступили своє місце цесаревичівській великій Росії, що школа під завішаним проводом Галиччанина усунула Озаркова виграла культурну війну з військовостю, що вона майже вдвоє більша за старий університет у Львові, ім. Галиччани, з захопленням приглядалися і прислухувалися її розвитку. 1,400 робітничих дітей 10-17 літ великого харківського передмістя Холодної Гори свідомо гордіться своїм духовим проводником. Ця свідомість день в день поширюється і вкорінюється в родинних кругах, що ще так недавно жили без всякої національної свідомости. Це є одно з найбільших і основних досягнень українізації самого Харкова. Ту саму роботу виконують ще 12-та ім. Шевченка і 5-та трудова школа ім. Драгоманова. Усе це свідчить, що українізація не є фантазмом, не є фікцією, тільки є великою прекрасною дійсністю.

Просвітаються самі й просвічають батьків своїх.

В трудовій школі немає місця для сентиментів і для фраз-балачки. Тут молодь незатуркана здавна, про що знає

кожний, що ще до революції приглядався до народнього побуту в Росії і на Україні, свободно і жваво переймає навчання. Перед цим молоддю годі розвивати навіть самі патріотично-державницькі балачки без радичького змісту і життєвого підкладу фактів. Молодь що школа вчить говорити по українськи і працювати для громади, для збірности. Молодь ця вже навчилася, вже вміє, вже звикла говорити по українськи, про Україну і про життя-буття громади. А діти і батьків просвічають та на старості літ ведуть їх думками в країну нового кращого майбутнього життя...

Про що не мріяли навіть найбільші патріоти.

Отсі суспільно-міжнародна риса навчання на Україні і в С.Р.С.Р. свідчить не тільки про те, що українізація є в дійсності великим відродженням України, а є одним величчю важко-кредесним до самостійного культурно-творчого життя Європи у колі народів культурного світа. Хоча нам незнані навіть найближчі плани Наркомосів (народних комісарів освіти С.Р.С.Р.), то ми можемо вже сьогодні предкапати недалеку бачущу замінування катедр українознавства по всіх важних українських і академіях Радянського Союзу. Без основного знання, знання обличчя так великої території Союзу як Україна, неможливо буде корисна праця у всесоюзних розіразах.

Українізація це дійсно шлях до інтернаціоналізації ваги України, це дійсно найбільший здобуток України в С.Р.С.Р. про який не мріяли навіть найбільші горькі патріоти 1914 року, коли зривалися до війни з царською Росією.

Скарби духового життя України.

Музеї, книгозбірні, філії і радіо, є найпершими кроками України на полі цієї інтернаціоналізації. Про величчю працю музеїв і книгозбірень України читач м'яже познайомиться з видання Управління Національного Музею з початку 1927 року, тим то ось тут звернемо увагу тільки на вагу цих установ у загальному навчанні. Учні всіх типів шкіл знайомляться систематично з усіма скарбами духового життя України оглядаючи збірки численних музеїв і бібліотек України. Через них переходять дуже численні групи війська, екскурсантів, робітничтв, селянства і різних організацій, все з проведеньками і з поясненнями різних фахівців. Особну групу гостей становлять чужинці, що

через побут у музеях, бібліотеках і установах та відділах УАН (Укр. Акад. Наук) не тільки такі дещо українізують, але й Україну інтернаціоналізують, тоб-то дають за границею розголос її науковим і духовим досягненням.

Музей революції в Радянському Союзі.

Для кращого потвердження вище сказаного про прямування Союзу і України до науки і освіти у найширших верствах належить вказати на музей революції. Це зовсім нове явище в союзній музеології. Приміщені ці музеї — в Ленінграді у царському зимовому дворці, в Москві в генерал-губернаторському домі, у Києві в б. педагогічному музеєві Алексія. Ось зміст київського музею революції: революційні рухи 17-18. віків, велика французька революція, декабристи, кріпацтво, народниці, Париска Комуні, часи Олександра П'є, 1905 рік, Гапон, реакція П'єре — Століцина, світова імперіалістична війна, революція 1917 року, Центральна Рада, громадянська війна, червона армія, Китай. Колиж ви приглянетесь до диограма, що зображають ріст економічної продукції, робітничих рухів і революційної думки, та звяжете з цим образ і хід літературного розвитку подиною націй б. Росії під гнетом цензури, тоді зрозумієте, що музей революції є в дійсності музеєм еволюції й визволення суспільної думки. Музеї подиною писемників — Пушкіна, Лермонтова, Толстого в Академії Наук в Ленінграді та в Москві, Шевченка в Чернігові і Києві, Гоголя і Гоголя в Харкові — засвідчують це найкраще своїм суспільно-громадським тлом.

Український фільм несе Україну за кордон.

Коротко сказати — ВУФКУ дає особливий тип фільму. І цей український фільм стає до змагання за право участі в міжнародному вже принаомному фільмському містечку. А вислід буденої праці ВУФКУ — це перетворення минулого, сучасного і майбутнього життя України в образи, що виривають в душах соток тисяч людей глибоке русло думок і почувань та вичуть Україну зі світом. Подумайте тільки — український фільм у Відні, Парижі, Берліні, Лондоні, Нью Йорку...

Велика праця української кінематографії.

Ту саму загально освітню працю веде фільм і радіо. ВУФКУ (Всеукр. фільмо-кіно-управління) показує нам "Тараса Тригуба", "Миколу Джеро". Темі чисто українські. Артисти і статисти українці і не-українці, як звичайно в мистецтві, мусять до цих тем духово українізуватися, тоб-то вміти перепотити всерегнє мистецтву в українську форму. Режисерія мусять вичити і знати українську землю з її красою і пригожістю для фільмових знімків. Це краще мусять вона вичити тин України і Українців, живих людей і в мистецтві перетворенню, щоби підібрати артистів, гідних створити ілюзно живої дійсности. Режисерія мусять знати ще краще від артистів саму фавбулу з усіма тонкостями і відтінками змісту, щоб створити образ гідний для України, всього Союзу й широкого світу.

Всі ці завдання виконати, це значить створити своєрідний український фільм. Фільми ці навіть у подробицях обрамування текстів і заголовків і дійсно стилєво українськими. Мотиви рослинного орнаменту з давніх килимів, гайтві, кераміки та вчасно барочні гірлянди і волоти будівель України так добре знає Василев Кривчерський і всім, що з ним працюють в Одесі, надають в'яє обгортці фільму український характер. Подбали навіть за добір букв до текстів, щоби вони були в згоді з орнаментом заголовків. Архитектурне тло козацької Січі, панські постої і старшинські світлиці, — все це виявляє очі і руки знавця-мистця. Правда, не один Кривчерський тут працює; створив був Репін тип невгомних січовиків-козарлук, а без них було-б дуже нелегко відтворити їх сьогодні на сцені. До створення фільмового тилу української дивчини причинилися дуже образи Маковського, Пимоненка, Крашівського, чому найкращий доказ сцена утєні двичат з купели, що нагадують нам русалок.

Товариші! Відновляйте передплату на "Українські Робітничі Вісті".

"Кан. Українець" з 7. вересня описує в новинці, як то "Лейбор-дей на "Норт-Енді" проїшов серед Українців весело". Він дослівно ось що пише:

"У всіх товариствах приймали нових членів а в сальх відбувалися веселі завави співні і танці. По вулицях швендалися десятки веселого українського люду, що любить Україну".

Рано в укр. церквах відбулися богослуження. Українські комуністи зібрали того вечера около \$500.00 допомоги на старій край".

Розберіть тепер цю коротку писанину "Кан. Українця" по кістках, а тоді певно скажете: "Була-б з тебе, Яремо, розумна голова, але в твоїм лобі одлю чорт-ма".

Українці провели "Лейбор-дей" весело, але... тільки "Українські комуністи зібрали того вечера около \$500.00 допомоги на старій край". Бачин, босий Яремо, тільки "Українські комуністи" не веселілися того дня, тільки вони одинокі привили того дня горє старого краю до серця. А цей-же вони того дня мали найбільше причини веселітися, бо того дня вони вітали свою мандолаторну оркестру, що повернула з далекої успішної концертної обїздки. І воу цей веселий концерт обринули в концерт смутку з привиду страшного нещастя в старому краю.

Яремі з "Кан. Українця" якраз не не до влодобі. Яремі до влодобі ті, що забавлялись співати, танцювати, а найголловніше — що "по вулицях швендалися десятки веселого українського люду, що любить Україну".

А я, гршній, це до цього часу не знав, як пізнати того чоловіка, що любить Україну.

Тепер знаю: швендіється він вулицями міста — значить, любить Україну. Не швендіється — не любить України. Вчера я бачив, як один з "Кан. Українця" тупцем біг вулицею, підбравши поли... Я не знав, що з чоловіком сталося... А це він так з надмірної любові до України.

От-же, ей-богу, чудернацький спосіб висловлювання своїх почувань любові до України.

Оповідала мені колись моя покійна-бабуна про одного святого — Харламієм, здається, називався.

Забрався він спастися в такі пуці, де й людська нога не ступала. За довгий час своєї самотности він забув людську мову; навіть не знав як моли-

тис. Коло його печери був рівчак, яким текла вода... Так він молився богу в той спосіб, що щодня перескакував по тисчю раз через той рівчак. Як скавав в один бік, то кавав: "Це тобі, боже". А як відскакував назад, то кавав: "Це мені, боже". І спасся.

Та, казала бабуся, що це було ще за "круля Тимка, як була ще земля тонка"... Тепер про такі дива щось не чувати. Тепер ви не стрінете навіть католицького егомосця, щоб він спасав грїхи свої скаканням через рівчак... Хїба, "во сдавю рода чоловічєского"; денкий з них часом "скочїть в грєчку"...

А от "Кан. Українець" таки вигадав: хочеш любити Україну — швендіться вулицями Вінпїгєского "Норт-Енду".

Відповідає "Кан. Українець" в "перисїсї редакції" якомусь "Католиків" на запит про Назарука.

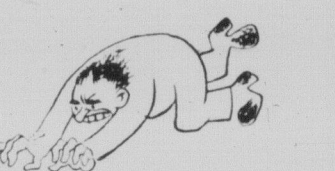
Неправдою, каже він, є те, що пишуть ворожі газети про д-ра Назарука, бо відколи Назарук навернувся до церкви, то нікого не лє.

"Але правдою єсть, що Др. О. Назарук, так само і багато з нас, має дуже лє понїття про деяких наших свєщеників в Стейтах".

Це дуже цікаво. Назарук "і багато з нас" (з редакторів "Кан. Українця"?), мають дуже лє понїття про деяких свєщеників.

Поминувши вже те, як можуть лїдери греко-католицькому мати таке "дуже лє понїття" про своїх свєщеників і за що (за богоугоді діла?), нас називать — в який спосіб вони те "дуже лє понїття" висловлюють. Понїття любови висловлюють в той спосіб, що "швендіються вулицями", а як висловлюють "лє понїття"?

Хитруни... Мають якийсь біологічний, а може й зоологічний спосіб висловлювати "лє понїття" й ховаються з ним (може через рівчак скачуть?).

Побожний вислів надмірної любови гетьманца до більшовиків.

Колї Назарук захотїв висловити "лє понїття" про більшовиків, то перенївсь заплахом скопки, в дивовижний спосіб швендіясь вулицями різних міст Канаді й Злучєних Дєржав.

Колї-ж захотїв висловити любов до гетьмана, то чкурнув до Европи й зїздам почав писати панєгіричний теревен про якогось шляхтича з "собоачою фамілією", за якого віддалася дочка Скоропадського та для добра гетьманського трону присяглася виховувати своїх дітей в католицькій вірі.

Куркулєнко.

АПТОН СІНКЛЕР. МЕНЕ ЗОВУТЬ ТЕСЛЕЮ.

Повість про друге пришестя.
(Переклад з англійського Євген Касинєвич.)
(Продовження.)

Так покинув я Палац Праці і став спазерувати на пішоході перед входом до нього. На справжнї я не мав права сердитися на цього представника робітничої юні тільки за те, що він висловив думки "звичайного" людського розуму; адже я й говорив щось подібного вчера на сходинах гуртка Тєсла. Так само мусїв я признати собі, що коли-б я сам був робітничим ватажком і мусїв представляти масу цього напівосвіченого люду перед такою громадською думкою, як це в'яналось мені, то я теж, мабуть, не ставився-б так безтурботно й легковидно до життя, як один багатий юнак з набиьними незароблєним багатством кишєнями.

Лєдє я довів себе до такого доброзичливого настрєя, як за рогу з'явилася група на чолї з Тєслєю в білому вбраннї і Ейбєлєю у чорному сурдунї. З ними був і Еєрєт, що виглядав ще страшнїше, ніж учора, бо його губа й нє стали буржовного колїру, з зеленуватими плямами. Так само був тут і Корвський, та й іше двоє: Монєта, молодий безробітний цигарник, Мєксїканєц, і якийсь тин, імєнем Гємбі, що вчєра ввечєрї представився за пацієста, кілька раз арештованого й битого підчас війнє. Він якєсь не відповїдав мойої увазі про пацієстів, бувши великим і огрядним гєвалом, без жадного ієдєалїзму на обличчє. Але-ж Тєсає поставився

до нього, як і до всякого иншого, без питань і недовір'я.

XLV.

Я йшов назустріч гурткови, як лише мїл, тактично пояснив їм, що в Палаці Праці бачити їх не бажано. Товариш Ейбєлє ударив руками: — Ох, ці менї юніїні слїзники! — вигукнув він. — Злиденні боягузи, політичні запродаєці! Думають лише про свою рєспєктабельнєсть, та про те, щоб лишитися на своєму лєсому, рєскїшному утриманнї!

— Чи бач, — здивуєвався Корвський. — Вн-ж самї штовхаєтє робітничків у політику, а потїм ганитє їх, коли вони стають політиканами.

— А про те, щоб повернути гроші, нічого, мабуть, не казали? — спитав з образою в голосї Еєрєт.

— Була розмова, — відповїв я. — Я говорив. Не думаю, щоб гроші було повернуто.

— Гроші було дано, щоб нагородити голодних, — втрутився Тєсєла. — Коли їх ужито якраз на шю мету, то нам нема чого більше й питати. І коли люде беруться проповідувати я-кєсь новє вчєння, то як вони можуть сподіватися, що їх послушать віразу-ж? Ми самї стали на той шлях, щоб нас гнати; не повинні й скаржитися. Ходим кращє до в'язниці. Може як раз там наше місце.

І гурток рушив в новїм напрямку.

По дорозї почали ми говорити про юніїний робітничий рух, про його істотні властивості. Товариш Ейбєлє заявив, що Тєсєла мав право добачити найбільшу біду в тим, що робітнички затроєні психологією своїх хазяїнів. Вони здатні страйкувати за те чи инше поліпшення умов свого життя, коли-ж підходять до виборчої

скриньки, то голосують за кандидатів своїх хазяїнів. Корвський же висловився ще гостріше. Він стояв за "одну велику юнію" і вважав, що сучасні юні — щось гірше, ніж як би їх і зовсім не було. Бо це-ж невеличкий гурт робітничих аристократї, що шукає собі зиску за кошт мас неорганізованих і неквалїфікованих робітничків, як також безліччї народу, що наймається неперїодично. От чому ті "слїзники" з Палацу Праці мають так мало охоти до Тєсли і до його поклику до братєрства! В цїй країні кожєн силкуєтьє випхатися в гору, не соромлячись ступати иншому й на обличчї!

Так наш гурток вийшов на Бродвєй. Ми зєвртали на себе увагу, і чимало цікавого народу потїглося за нами. "Знову збїжить юнак, єноу Тєсла схочє промовляти до неї", думав я, шє раз опинившись перед моральним конфліктом. Лишитися, чи вступитися, щоб не шкодити честї своєї родини?

Тут зєнашкє почув я музику — флєйті й барабан. З-за рогу гостро різнула нам вуха бандорова пісня — "покинуй я дївчину влома". Тєсєла, що йшов переді мною, раптом спинився, а потїм почав відступати, аж поки не впєряє спиною в шкєло крамниць, не можучи відступити далї.

Це була ватага екс-салдат у своїх строях; їх була сотня чи двї, і всі мали гвинтовки з бачєтама, що сяяли на сонці. На чолї ватаги йшло два флєйтісти й два барабанщики, а вгорї маєло два прапори! один — Бригади, а другий — "Країни Банд". Я пригадав з ранїшої газети, що сьогодні прибуває до міста Національний Командир Бригади; безперечно, це була дєлєгація для почесної зустрічі його.

Процєсія пиховити пройшла повз нас і зникла. Я дивився на пророка. У нього широко розскрилася очі, на обличчя лягла глибока скорбота: "О, Боже, Батьку мїй!" — прошепотїв він, здригаючись за кожним кроком салдатських чобіт по вулицї. Бура вже й минула, а він стояв нерухомо, з мукою болю на обличчї. "Рим! Це Рим!" — шєпотїв він. — Ні, — відказав я. — Це — Країна Банд. Але він говорив далї, нїби не почувши мене: — Рим! Вічний Рим! Нєвмирущий Рим! І звїв на мене перелякани очі: — Навіть орди! Зразу я не зрозумїв його; але через хвилину пригадав собі золотого орла з широко розскритими крильми на жєртци нашого національного прапору. — У нас тільки один орєд, — сказав я якєсь нєршучє. — Душа в одного орла та-ж самєїнська, що й у двоє, — відказав він на це.

Тєпер я був ужє шїлком певний, що в Тєслї з Бригадою добра не вийде. Кращє, ніж коли, розумїв я, що йому тин чи иншим способом треба не дати зустрїтися з нею. Але найпершим завданням було витягти його з юрби, що хутко накопичувалася біля нас. А він ужє отом мав почати промову: — Цї гострї списи! Люде, неваже ви не бачитє, як їх стрєляють у людськє тіло? Нєвжє-ж як їх бачитє, як тєчє з них кров братїв ваших? Спосєред цього гуртка ентузіастїв найбільшї розважливості, звичайного людського розуму, мусїв мати, на мою думку Еєрєт; отжє, я прошепотїв йому: (Далї буде.)

В МОЛОДІ НАШЕ МАЙБУТНЄ!

Не забудьте передплатити для своїх дітей місячний журнал

"СВІТ МОЛОДІ"

що виходить у Вінпїгєу і друкує приступні для молодї статї, вірші, оповїдання, забави, загадки, а особливо звертає увагу на належє вихованя робітничо-фєрмерського молодї.

Журнал цікавий і корисний так для дїтей як і для старшої молодї. В кожному числї багато лїюстрацій.

Поширюєтє вїстку про цей журнал! Збїрайте новї передплати!

На шїльнї рік передплати виносить тільки 50 центів. Поодинокє число 5 ц.

Замовлення з грїшми посилайте на таку адресу: THE YOUTH'S WORLD Pritchard & McGregor Sta., Winnipeg, Man.